

Rätt form för att övertala

Det finns enkla knep för att övertyga läsaren om att en text inte är svår att ta sig igenom.

Av Sara Rydin och Ester Hedberg

På en bråkdels sekund bestämmer sig läsaren för om en text är värd att läsa eller inte. Texter som ser ut att vara svåra och jobbiga ratas – även om språket är fullt begripligt. Hur texten är formgiven är med andra ord minst lika viktigt som det skrivna språket.

Personer med lässvårigheter kan vara särskilt känsliga mot texter som ser kompakta och jobbiga ut. Deras erfarenhet är att läsning är tröttande och många har därför utvecklat ett undvikandebeteende. Man kan säga att de är extra kräsna. Det ställer också extra höga krav på dig som producerar texter för målgrupper med lässvårigheter.

Projektet Begriplig text pågick under åren 2016 till 2019. Syftet var att ta reda på mer om vad som gör texter lätta att läsa och att förstå, med fokus på informations- och nyhetstexter. I projekten fick personer med egna lässvårigheter berätta om vad som gör texter lätta eller svåra att läsa för dem. Utifrån svaren har vi kunnat sammanställa en rad råd för dig som skriver för personer som har svårt att läsa.

Hur ska man göra då? Jo, börja med att övertala läsaren om att texten inte är för jobbig att läsa. Det kan du bland annat genom att lägga in mer luft i texten. I stället för att börja ett nytt stycke med indrag kan man till exempel lägga in en blankrad. Blankraden ger läsaren möjlighet att pausa

och tid att bearbeta det lästa innehållet. Det är extra viktigt för den som tycker att läsning är ansträngande.

Det är en viktig uppgift att göra det lätt för läsaren att snabbt hitta rätt i texten. Tydlig styckeindelning gör det lättare. Beskrivande mellanrubriker kan också förenkla ytterligare för läsaren att orientera sig.

För tätt mellan raderna gör texten svårläst och kompakt. Bokstäverna får inte flyta ihop. Men radavståndet får inte heller vara för stort, eftersom det kan leda till att texten inte ser ut att hänga ihop. Se till helheten. Anpassa radavståndet till bokstävernas storlek och till spaltbredden. Generellt gäller att ju större bokstäver och radlängd, desto större radavstånd.

För den som tycker att läsning är jobbigt är radavståndet extra viktigt. En del lägger en linjal eller ett papper under raden de läser för att göra det lättare. Då kan det vara bra med ett större radavstånd än annars. Fundera över vem din läsare är.

Använd om möjligt breda marginaler för att ge texten ett luftigt intryck. Undvik jämn högermarginal eftersom det kan göra det svårare för läsaren att hitta rätt i texten. Olika långa rader med ojämn högermarginal är något som deltagarna i Begriplig text uppskattade.

I tryckta texter kändes radlängder om 50–55 tecken bekvämt. På webben fungerar längre rader.

Även allt för korta rader kan uppfattas som svårläst, dels för att fler ord måste avstavas men också för att läsrytmen störs vid radbyten.

Ett annat sätt att skapa luftigare texter är att arbeta med punkt- eller nummerlistor för fakta eller information som räknas upp. Listor ger luft åt texten, drar ögonen till sig och underlättar läsningen eftersom läsaren kan fokusera på en sak i taget.

En alltför lång text kan avskräcka en ovillig eller ovan läsare. Luft i text gör den förstås längre. Det är en avvägning som du som skribent måste göra

– när är texten tillräckligt luftig och när blir den i stället för lång? Men om du till exempel skriver en text som upptar en halv A4-sida, överväg att lägga in mer luft och utnyttja hela sidan.

Läsarens intresse för ämnet och förkunskaper påverkar läsförståelsen. Texter som intresserar oss eller handlar om något vi redan kan mycket om är lättare att läsa och förstå. Några deltagare i Begriplig text tog sig igenom vissa kompakta och till synes svårlästa texter – men bara om dessa var tillräckligt intressanta för att vara värda kraften och mödan.

Att skapa en text som inte ser så jobbig ut att läsa blir med andra ord särskilt viktigt om ämnet är ointressant eller nytt för läsaren.

Nu tänker du kanske att det bara är ett fåtal som har svårt att läsa. Men det stämmer inte. En internationell undersökning från 2013 visar att hela 13 procent av vuxna svenskar har stora svårigheter att läsa och att mer än 40 procent inte är goda läsare. Dessutom kan du vara säker på att om du skriver så att din text fungerar för den med lässvårigheter, då fungerar den för de flesta andra med.

Är du osäker på om din text är lätt att läsa eller inte? Fråga läsaren.

Läs mer:

19 råd för att skriva begripligt, Dyslexiförbundet (2019)

Finns att ladda ner på Begriplig texts webbplats: www.begripligtext.se där du också kan läsa mer om projektet.